

हरिः ॐ।

नम सर्वेभ्यः ।
भाषितसंस्कृतवर्गे
सर्वेषां स्वागतम्।

ॐ

शान्ताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं सुरेशं
विश्वाधारं गगनसदृशं मेघवर्णं शुभाङ्गम् ।
लक्ष्मीकान्तं कमलनयनं योगिभिर्ध्यानगम्यं
वन्दे विष्णुं भवभयहरं सर्वलोकैकनाथम् ॥

गजाननं भूतगणादि सेवितं
कपित्थजम्बूफलसार भक्षितम् ।
उमासुतं शोकविनाशकारणं
नमामि विघ्नेश्वर पादपङ्कजम् ॥

भूतकालः – क्तवतु bhUtakAlaH – ktavatu

धातुः + (इ) + क्तवतु
= धातुः + (इ) + तवत्

पुल्लिङ्गे → + तवान्
हसितवान्
खादितवान्
कृतवान्
सुप्तवान्

स्त्रीलिङ्गे → + तवती
– हसितवती
– खादितवती
– कृतवती
– सुप्तवती

नपुंसकलिङ्गे → + तवत्
– हसितवत्
– खादितवत्
– कृतवत्
– सुप्तवत्

भूतकालः – क्तवतु – बहुवचनम्
bhUtakAlaH – ktavatu – bahuvacanam

धातुः + (इ) + क्तवतु = धातुः + (इ) + तवत्

एकवचनम् ekavacanam

पुल्लिङ्गे → + तवान्

हसितवान्

खादितवान्

कृतवान्

सुप्तवान्

बहुवचनम् bahuvacanam

पुल्लिङ्गे → + तवन्तः

हसितवन्तः

खादितवन्तः

कृतवन्तः

सुप्तवन्तः

भूतकालः – स्म प्रयोगः bhUtakAlaH – sma prayogaH

बालकः पठति। bAlakaH paThati

बालकः ह्यः पठितवान्। bAlakaH hyaH paThitavAn.

बालकः ह्यः पठति स्म । bAlakaH hyaH paThati sma |

स्म प्रयोगः – अनद्यतनार्थे

** पुनःपुनः/ कतिपयकालेभ्यः
प्रवृत्तस्य विषयस्य कृते

बालिका पठति। bAlika paThati

बालिका ह्यः पठितवती। bAlika hyaH paThitavtl.

बालिका ह्यः पठति स्म । bAlika hyaH paThati sma |

sma prayogaH – before

today

** again &

again/continuously for
some time in the past

मित्रं पठति | mitram paThati |

मित्रं ह्यः पठितवत् | mitram hyaH paThitavat |

मित्रं ह्यः पठति स्म । mitram hyaH paThati sma |

भविष्यत्कालः bhaviShyatkaAlaH- लृट् लकारः (IRT lakAraH)

धातुः + (इ) + स्य + ति “इ-औ/क्-ङ्/य्-व्/ह्” + स्य > ष्य

पिबति (पा)

पा + स्य + ति
= पास्यति

पठति (पठ्)

पठ् + इ + स्य + ति
पठ् + इ + ष्य + ति
= पठिष्यति

नयति (नी)

नी + स्य + ति
ने + ष्य + ति
= नेष्यति

एकवचनम्	ekavachanam	बहुवचनम्	bahuvachanam
---------	-------------	----------	--------------

सः, सा, एषः, एषा, छात्रः, छात्रा	saH, sA, eshaH, eshA, chAtraH, chAtrA	ते,ताः, एते, एताः, छात्राः, भवन्तः, भवत्यः	te, tAH, ete, etAH, chAtraH, bhavantaH, bhavatyah
गमिष्यति	gamiShyati	गमिष्यन्ति	gamiShyanti
आगमिष्यति	AgamiShyati		
उपवेक्ष्यति	upavekShyati		
उत्थास्यति	utthAsyati		
खादिष्यति	khAdishyati		
पास्यति	pAsyati		
पठिष्यति	paThiShyati		
लेखिष्यति	lekhiShyati		
वदिष्यति	vadiShyati		
श्रोष्यति	shroShyati		
द्रक्ष्यति	drakShyati		
चिन्तयिष्यति	chintayiShyati		
प्रक्ष्यति	prakShayati		
दास्यति	dAsyati		
स्वीकरिष्यति	swiikarishyati		

एकवचनम्	ekavachanam	बहुवचनम्	bahuvachanam
---------	-------------	----------	--------------

सः, सा, एषः, एषा, छात्रः, छात्रा	saH, sA, eshaH, eshA, chAtraH, chAtrA	ते,ताः, एते, एताः, छात्राः, भवन्तः, भवत्यः	te, tAH, ete, etAH, chAtraH, bhavantaH, bhavatyah
चलिष्यति	chaliShyati	चलिष्यन्ति	chaliShyanti
धाविष्यति	dhAviShyati		
गास्यति	gAsyati		
नर्तिष्यति	nartiShyati		
क्रीडिष्यति	krIdiShyati		
हसिष्यति	hasiShyati		
रोदिष्यति	rodiShyati		
पक्ष्यति	pakshyati		
नेष्यति	neShyati		
आनेष्यति	AneShyati		
स्मरिष्यति	smariShyati		
विस्मरिष्यति	vismariShyati		
क्रेष्यति	kreShyati		
विक्रेष्यति	vikreShyati		
प्रेषयिष्यति	preShayiShyati		

एकवचनम्	ekavachanam	बहुवचनम्	bahuvachanam	एकवचनम्	ekavachanam	बहुवचनम्	bahuvachanam
---------	-------------	----------	--------------	---------	-------------	----------	--------------

अहम्	aham	वयम्	vayam (We are)	अहम्	aham	वयम्	vayam (We are)
गमिष्यामि	gamiShyAmi	गमिष्यामः	gamaHShyAmaH	धाविष्यामि	dhAviShyAmi	धाविष्यामः	dhAviShyAmaH
आगमिष्यामि	AgamiShyAmi			गास्यामि	gAsyAmi		
उपवेक्ष्यामि	upavekShyAmi			नर्तिष्यामि	nartiShyAmi		
उत्थास्यामि	utthAsyAmi			क्रीडिष्यामि	krIdiShyAmi		
खादिष्यामि	khAdishyAmi			हसिष्यामि	hasiShyAmi		
पास्यामि	pAsyAmi			रोदिष्यामि	rodiShyAmi		
पठिष्यामि	paThiShyAmi			पक्ष्यामि	pakshyAmi		
लेखिष्यामि	lekhiShyAmi						
वदिष्यामि	vadiShyAmi			नेष्यामि	neShyAmi		
श्रोष्यामि	shroShyAmi			आनेष्यामि	AneShyAmi		
द्रक्ष्यामि	drakShyAmi			स्मरिष्यामि	smariShyAmi		
चिन्तयिष्यामि	chintayiShyAmi			विस्मरिष्यामि	vismariShyAmi		
प्रक्ष्यामि	prakShayAmi			क्रेष्यामि	kreShyAmi		
दास्यामि	dAsyAmi			विक्रेष्यामि	vikreShyAmi		
स्वीकरिष्यामि	swiikarishyAmi			प्रेषयिष्यामि	preShayiShyAmi		
चलिष्यामि	chaliShyAmi			प्राप्स्यामि	prApsyAmi		
				तरिष्यामि	tariShyAmi		

क्रियापदकोष्ठकम्

गच्छति – गमिष्यति – गतवान् – गच्छतु – गत्वा – गन्तुम्

पठति – पठिष्यति – पठितवान् – पठतु – पठित्वा – पठितुम्

पतति – पतिष्यति – पतितवान् – पततु – पतित्वा – पतितुम्

क्रीडति – क्रीडिष्यति – क्रीडितवान् – क्रीडतु – क्रीडित्वा – क्रीडितुम्

वदति – वदिष्यति – उक्तवान् – वदतु – उक्त्वा – वक्तुम्

पिबति – पास्यति – पीतवान् – पिबतु – पीत्वा – पातुम्

लिखति – लेखिष्यति – लिखितवान् – लिखतु – लिखित्वा – लेखितुम्

नयति - नेष्यति - नीतवान् - नयतु - नीत्वा - नेतुम्नयतु

पश्यति - द्रक्ष्यति - दृष्टवान् - पश्यतु - दृष्ट्वा - द्रष्टुम्

भवति - भविष्यति - अभवत् - भवतु - भूत्वा - भवितुम्

मिलती - मेलिष्यति - मिलितवान् - मिलतु - मिलित्वा - मेलितुम्

त्यजति - त्यक्ष्यति - त्यक्तवान् - त्यजतु - त्यक्त्वा - त्यक्तुम्

खादति - खादिष्यति - खादितवान् - खादतु - खादित्वा - खादितुम्

जानाति - ज्ञास्यति - ज्ञातवान् - जानातु - ज्ञात्वा - ज्ञातुम्

करोति - करिष्यति - कृतवान् - करोतु - कृत्वा - कर्तुम्

शुणोति – श्रोष्यति – श्रुतवान् – शुणोतु – श्रुत्वा – श्रोतुम्

ददाति – दास्यति – दत्तवान् – ददातु – दत्त्वा – दातुम्

प्रक्षालयति – प्रक्षालयिष्यति – प्रक्षालितवान् – प्रक्षालयतु – प्रक्षाल्य –
प्रक्षालयितुम्

उत्तिष्ठति – उत्थास्यति – उत्थितवान् – उत्तिष्ठतु – उत्थाय – उत्थातुम्

उपविशति – उपवेक्ष्यति – उपविष्टवान् – उपविशतु – उपविश्य – उपवेष्टुम्

स्थापयति – स्थापयिष्यति – स्थापितवान् – स्थापयतु – स्थापयित्वा –
स्थापयितुम्

स्मरति – स्मरिष्यति – स्मृतवान् – स्मरतु – स्मृत्वा – स्मरतुम्

अस्ति – सूचयति – रोदिति – आगच्छति – इच्छति – स्वीकरोति

गृह्णाति – क्रीणाति – शक्नोति – आनयति – निन्दति – आह्वयति

सूचना- 'करोति' इति पदस्य उपयोगेन क्रियापदानि सुलभानि भवन्ति।

यथा-भोजनं करोति। निद्रां करोति। अध्ययनं करोति-इत्यादि।

अभ्यासः- कोष्ठकानां क्रियापदानां च आधारेण 10,000 वाक्यानि रचयन्तु।

सप्तककाराः – प्रश्नवाचकाः ददाति

1. कः/ का/ किम् (कम्/ काम्/ किम्.....)
(who&what) कः ददाति ? महाराजः ददाति |
किं ददाति ? सुवर्णाभरणानि ददाति |
2. कति (How much) कति ददाति ? शतं सुवर्णाभरणानि ददाति |
3. कथम् (How) कथं ददाति ? सहर्षं सविनयं च ददाति |
4. किमर्थम् (for what) किमर्थं ददाति ? पुण्यार्थं ददाति |
5. कुतः (from what) कुतः ददाति ? पेठिकातः ददाति |
6. कुत्र (where) कुत्र ददाति ? मन्दिरे ददाति |
7. कदा (When) कदा ददाति ? सायङ्काले ददाति |

रामः, गोविन्दः, गौरी, लता इत्यादीनां सर्वेषां शब्दानां सम्बोधनरूपाणि एकवचने
प्रथमाविभक्तिः भिन्नानि भवन्ति

(द्विवचने बहुवचने च प्रथमाविभक्तिरूपाणि एव सम्बोधनरूपाणि अपि ।)

सम्बोधनसमये हे, भो, अये, अयि, रे इत्यदीनि अव्ययानि अपि कदाचित् उपयुज्यन्ते ।

अथः सम्भाषनरूपाणि प्रथमाविभक्तिरूपतः कः भेदः इति च निर्दिष्टितम् ।

सम्बोधनरूपम् – प्रथमाविभक्तिः भेदः

1. रामः राम ! सम्बोधने विसर्गः न दृश्यते
2. गोविन्दः गोविन्द ! सम्बोधने विसर्गः न दृश्यते
3. मित्रम् मित्र ! सम्बोधने मकारः न दृश्यते ॥
4. सीता सीते ! सम्बोधने अन्ते 'ए कार- ।
5. मान्याः मान्ये ! सम्बोधने अन्ते 'ए कार- ।
6. गौरी गौरि ! सम्बोधने ह्रस्व ईकारः।
7. भगिनी भगिनि ! सम्बोधने ह्रस्व ईकारः।
8. लक्ष्मी लक्ष्मि ! सम्बोधने ह्रस्व ईकारः।
9. अम्बा अम्ब ! सम्बोधन ह्रस्व अ कारः ।

हरिः हरे ! स्बंधने इकारस्य स्थाने एकार।

सुमति सुमते ! स्बंधने इकारस्य स्थाने एकार।

गुरुः गुरो ! उकारस्य स्थाने ओकार

धेनुः धेनो ! उकारस्य स्थाने ओकार

पिता पितः ! ह्रस्व अ कारः एवं विसर्गः

कर्ता कर्तः ! ह्रस्व अ कारः एवं विसर्गः

माता मातः ! ह्रस्व अ कारः एवं विसर्गः

Simple Sanskrit Sandhi Rules:

Vowel Sandhi Rule:

(B) Guna Sandhi (गुण सन्धि)

B1. (ए) is formed when (अ, आ) combines with (इ, ई)
(अ, आ) + (इ, ई) = ए e.g. उप + इन्द्रः = उपेन्द्रः

B2. (ओ) is formed when (अ, आ) combines with (उ, ऊ)
(अ, आ) + (उ, ऊ) = ओ e.g. सूर्य + उदयः = सूर्योदयः

B3. (अर्) is formed when (अ, आ) combines with (ऋ, ॠ)
(अ, आ) + (ऋ, ॠ) = अर् e.g. ग्रीष्म + ऋतुः = ग्रीष्मर्तुः

B4. (अल्) is formed when (अ, आ) combines with (लृ)
(अ, आ) + लृ = अल् e.g. तव + लृवर्णः = तवल्वर्णः

स्वस्ति प्रजाभ्य परिपलयन्ताम् न्यायेन मार्गेण महिम् महीश
गोब्राह्मणेभ्य शुभमस्तु नित्यम् लोकाः समस्ता सुखिनो भवन्तु

svasti prajabhya: paripalayantham nyayeana margena mahim
maheesah
gobrahmanebhya shubamsthu nityam lokah samastha sukhino
bhavanthu

May there be well being to the people;
May the kings rule the earth along the right path;
May the cattle and the Brahmins have well being forever;
May all the beings in all the worlds become happy;
Peace, peace and peace be everywhere!